

RÅDETS REKOMMENDATION**av den 14 juli 2023****om Litauens nationella reformprogram 2023 med avgivande av rådets yttrande om Litauens stabilitetsprogram 2023**

(2023/C 312/15)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD UTFÄRDAR DENNA REKOMMENDATION

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artiklarna 121.2 och 148.4,

med beaktande av rådets förordning (EG) nr 1466/97 av den 7 juli 1997 om förstärkning av övervakningen av de offentliga finanserna samt övervakningen och samordningen av den ekonomiska politiken ⁽¹⁾, särskilt artikel 5.2,

med beaktande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1176/2011 av den 16 november 2011 om förebyggande och korrigering av makroekonomiska obalanser ⁽²⁾, särskilt artikel 6.1,

med beaktande av Europeiska kommissionens rekommendation,

med beaktande av Europaparlamentets resolutioner,

med beaktande av Europeiska rådets slutsatser,

med beaktande av sysselsättningskommitténs yttrande,

med beaktande av ekonomiska och finansiella kommitténs yttrande,

med beaktande av yttrandet från kommittén för socialt skydd,

med beaktande av yttrandet från kommittén för ekonomisk politik, och

av följande skäl:

- (1) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/241 ⁽³⁾, genom vilken faciliteten för återhämtning och resiliens (*faciliteten*) inrättades, trädde i kraft den 19 februari 2021. Faciliteten ger ekonomiskt stöd till medlemsstaterna för genomförandet av reformer och investeringar och utgör en finanspolitisk impuls som finansieras av unionen. I enlighet med den europeiska planeringsterminens prioriteringar bidrar faciliteten till den ekonomiska och inkluderande återhämtningen och till genomförandet av hållbara och tillväxtfrämjande reformer och investeringar, i synnerhet reformer och investeringar för att främja den gröna och den digitala omställningen och göra medlemsstaternas ekonomier mer resilienta. Den bidrar också till att stärka de offentliga finanserna och stimulera tillväxt och sysselsättning på medellång och lång sikt, förbättra den territoriella sammanhållningen inom unionen och stödja det fortsatta genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Det högsta ekonomiska bidraget per medlemsstat inom ramen för faciliteten uppdaterades den 30 juni 2022, i enlighet med artikel 11.2 i förordning (EU) 2021/241.

⁽¹⁾ EGT L 209, 2.8.1997, s. 1.

⁽²⁾ EUT L 306, 23.11.2011, s. 25.

⁽³⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/241 av den 12 februari 2021 om inrättande av faciliteten för återhämtning och resiliens (EUT L 57, 18.2.2021, s. 17).

- (2) Den 22 november 2022 antog kommissionen den årliga översikten över hållbar tillväxt, som inledde 2023 års europeiska planeringstermin. Den 23 mars 2023 godkände Europeiska rådet prioriteringarna i 2023 års årliga översikt över hållbar tillväxt, som är inriktade på de fyra principerna för konkurrenskraftig hållbarhet. Den 22 november 2022 antog kommissionen, på grundval av förordning (EU) nr 1176/2011, även 2023 års rapport om förvarningsmekanismen, enligt vilken Litauen var en av de medlemsstater som kunde påverkas eller riskerade att påverkas av obalanser och som skulle bli föremål för en fördjupad granskning. Samma dag antog kommissionen också ett yttrande om Litauens utkast till budgetplan för 2023. Kommissionen antog också en rekommendation till rådets rekommendation om den ekonomiska politiken i euroområdet och ett förslag till 2023 års gemensamma sysselsättningsrapport med en analys av genomförandet av riktlinjerna för sysselsättningspolitiken och principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Rådet antog rekommendationen om den ekonomiska politiken i euroområdet ⁽⁴⁾ (2023 års rekommendation om euroområdet) den 16 maj 2023 och den gemensamma sysselsättningsrapporten den 13 mars 2023.
- (3) Unionens ekonomier uppvisar visserligen en anmärkningsvärd resiliens, men den geopolitiska situationen har fortfarande en negativ påverkan. Unionen står orubbligt sida vid sida med Ukraina, och unionens ekonomiska och sociala agenda är inriktad på att på kort sikt minska de negativa effekterna av energichocker, både för utsatta hushåll och företag, och på att fortsätta satsningarna på den gröna och den digitala omställningen, stödja en hållbar tillväxt för alla, skydda makroekonomisk stabilitet och öka resiliensen på medellång sikt. Den är också starkt inriktad på att öka unionens konkurrenskraft och produktivitet.
- (4) Den 1 februari 2023 lade kommissionen fram ett meddelande med titeln *En industriplan i den gröna given för nettonollåldern (industriplanen i den gröna given)*. Industriplanen i den gröna given syftar till att öka konkurrenskraften för unionens nettonollindustri och stödja en snabb omställning till klimatneutralitet. Den kompletterar de pågående insatserna inom ramen för den europeiska gröna given och REPowerEU. Den syftar också till att skapa bättre förutsättningar för att utöka unionens tillverkningskapacitet vad gäller den nettonollteknik och de nettonollprodukter som behövs för att unionens ambitiösa klimatmål ska uppnås, och till att säkerställa tillgång till relevanta kritiska råvaror, bland annat genom att diversifiera anskaffningen, exploatera geologiska resurser på lämpligt sätt i medlemsstaterna och maximera återvinningen av råvaror. Industriplanen i den gröna given bygger på fyra pelare: ett förutsebart och förenklat regelverk, snabbare tillgång till finansiering, ökad kompetens och öppen handel för resilienta leveranskedjor. Den 16 mars 2023 lade kommissionen fram ett ytterligare meddelande med titeln *EU:s konkurrenskraft på lång sikt, efter 2030*, som är uppbyggt kring nio ömsesidigt förstärkande faktorer med målet att arbeta för ett tillväxtfrämjande regelverk. I det meddelandet fastställs politiska prioriteringar i syfte att aktivt säkerställa strukturella förbättringar, välfokuserade investeringar och regleringsåtgärder för unionens och dess medlemsstaters konkurrenskraft på lång sikt. Rekommendationerna nedan bidrar till att hantera dessa prioriteringar.
- (5) Den europeiska planeringsterminen 2023 fortsätter att utvecklas i takt med genomförandet av faciliteten. Ett fullständigt genomförande av återhämtnings- och resiliensplanerna är fortfarande viktigt för att de politiska prioriteringarna inom ramen för den europeiska planeringsterminen ska ge resultat, eftersom planerna behandlar alla eller en betydande del av de relevanta landsspecifika rekommendationer som utfärdats under senare år. De landsspecifika rekommendationerna från 2019, 2020 och 2022 är dessutom lika relevanta för de återhämtnings- och resiliensplaner som granskats, uppdaterats eller ändrats i enlighet med artiklarna 14, 18 och 21 i förordning (EU) 2021/241.
- (6) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/435 ⁽⁵⁾ (REPowerEU-förordningen), som antogs den 27 februari 2023, syftar till att snabbt fasa ut unionens beroende av import av ryska fossila bränslen. Detta kommer att bidra till energitrygghet och diversifiering av unionens energiförsörjning, samtidigt som användningen av förnybar energi, energilagringsskapaciteten och energieffektiviteten ökar. Genom REPowerEU-förordningen får medlemsstaterna möjlighet att lägga till ett nytt REPowerEU-kapitel i sina nationella återhämtnings- och resiliensplaner för att på så sätt finansiera viktiga reformer och investeringar som ska bidra till att målen för REPowerEU uppnås. Dessa reformer och investeringar kommer också att bidra till att öka konkurrenskraften för unionens nettonollindustri enligt vad som anges i industriplanen i den gröna given, och till att hantera de energirelaterade landsspecifika rekommendationer som utfärdats till medlemsstaterna 2022 och, i förekommande fall, 2023. Genom REPowerEU-förordningen införs en ny kategori icke återbetalningspliktigt ekonomiskt stöd som görs tillgängligt för medlemsstaterna för att de ska kunna finansiera nya energirelaterade reformer och investeringar inom ramen för sina återhämtnings- och resiliensplaner.

⁽⁴⁾ Rådets rekommendation av den 16 maj 2023 om den ekonomiska politiken i euroområdet (EUT C 180, 23.5.2023, s. 1).

⁽⁵⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/435 av den 27 februari 2023 om ändring av förordning (EU) 2021/241 vad gäller REPowerEU-kapitel i planer för återhämtning och resiliens och om ändring av förordningarna (EU) nr 1303/2013, (EU) 2021/1060 och (EU) 2021/1755 samt direktiv 2003/87/EG (EUT L 63, 28.2.2023, s. 1).

- (7) Den 8 mars 2023 antog kommissionen ett meddelande med finanspolitisk vägledning för 2024 (*meddelandet av den 8 mars 2023*). Det syftar till att stödja utarbetandet av medlemsstaternas stabilitets- och konvergensprogram och därigenom stärka samordningen av politiken. Kommissionen erinrade om att stabilitets- och tillväxtpaktens allmänna undantagsklausul kommer att avaktiveras i slutet av 2023. Kommissionen efterlyste en finanspolitik under 2023–2024 som säkerställer en hållbar skuldsättning på medellång sikt och ökar den potentiella tillväxten på ett hållbart sätt, och uppmanade medlemsstaterna att i sina stabilitets- och konvergensprogram för 2023 ange hur deras finanspolitiska planer kommer att säkerställa att fördragets referensvärde för underskottet på 3 % av bruttonationalprodukten (BNP) respekteras och säkerställa en realistisk och kontinuerlig skuldminskning, eller att skulden ligger kvar på försiktiga nivåer, på medellång sikt. Kommissionen uppmanade också medlemsstaterna att fasa ut de nationella finanspolitiska åtgärder som införts för att skydda hushåll och företag mot energiprischocker, med början med de minst riktade åtgärderna. Kommissionen angav att om det skulle behövas en förlängning av stödåtgärderna på grund av ett förnyat energipristryck bör medlemsstaterna bättre rikta sådana åtgärder till utsatta hushåll och företag. Kommissionen angav att de finanspolitiska rekommendationerna skulle kvantifieras och differentieras. Såsom föreslås i kommissionens meddelande av den 9 november 2022 om riktlinjer för en reform av EU:s ramverk för ekonomisk styrning skulle de finanspolitiska rekommendationerna dessutom formuleras utifrån primära nettoutgifter. Alla medlemsstater rekommenderades att fortsätta att skydda nationellt finansierade investeringar och säkerställa att faciliteten och andra unionsmedel används på ett ändamålsenligt sätt, särskilt mot bakgrund av målen för den gröna och den digitala omställningen och för resiliensen. Kommissionen angav att den kommer att föreslå rådet att inleda underskottsbaserade förfaranden vid alltför stora underskott under våren 2024 på grundval av utfallet för 2023, i enlighet med gällande lagstiftning.
- (8) Den 26 april 2023 lade kommissionen fram lagstiftningsförslag för att genomföra en omfattande reform av unionens regler för ekonomisk styrning. Huvudsyftet med förslagen är att stärka hållbarheten i den offentliga skuldsättningen och att främja en hållbar och inkluderande tillväxt i samtliga medlemsstater genom reformer och investeringar. I sina förslag strävar kommissionen efter att förbättra det nationella egenansvaret, förenkla ramverket och röra sig i riktning mot ett större medelfristigt fokus, tillsammans med ett effektivt och mer enhetligt genomdrivande av efterlevnaden. Enligt rådets slutsatser av den 14 mars 2023 om riktlinjer för en reform av EU:s ramverk för ekonomisk styrning är målet att slutföra lagstiftningsarbetet 2023.
- (9) Den 14 maj 2021 lämnade Litauen in sin nationella återhämtnings- och resiliensplan till kommissionen i enlighet med artikel 18.1 i förordning (EU) 2021/241. Kommissionen har med stöd av artikel 19 i förordning (EU) 2021/241 bedömt återhämtnings- och resiliensplanens relevans, ändamålsenlighet, effektivitet och enhetlighet i enlighet med bedömningsriktlinjerna i bilaga V till den förordningen. Den 20 juli 2021 antog rådet sitt genomförandebeslut om godkännande av bedömningen av Litauens återhämtnings- och resiliensplan⁽⁶⁾. Delutbetalningarna ska verkställas på villkor att kommissionen antar ett beslut i enlighet med artikel 24.5 i förordning (EU) 2021/241 om att Litauen på ett tillfredsställande sätt har uppnått de relevanta delmål och mål som angetts i rådets genomförandebeslut. För att delmålen och målen ska anses ha uppnåtts på ett tillfredsställande sätt får delmål och mål som tidigare uppnåtts inte ha upphävts.
- (10) Den 27 april 2023 lämnade Litauen in sitt nationella reformprogram för 2023 och den 28 april 2023 sitt stabilitetsprogram för 2023, i enlighet med artikel 4.1 i förordning (EG) nr 1466/97. De båda programmen har bedömts samtidigt för att deras inbördes kopplingar ska kunna beaktas. I enlighet med artikel 27 i förordning (EU) 2021/241 återspeglas Litauens halvårsvisa rapporter om framstegen avseende målen i återhämtnings- och resiliensplanen också i 2023 års nationella reformprogram.
- (11) Den 24 maj 2023 offentliggjorde kommissionen 2023 års landsrapport för Litauen. Rapporten innehöll en bedömning av hur väl Litauen hade lyckats med de relevanta landsspecifika rekommendationer som rådet antog mellan 2019 och 2022, och en utvärdering av Litauens genomförande av återhämtnings- och resiliensplanen. Utifrån denna analys konstaterades i landsrapporten brister i fråga om de utmaningar som inte eller endast delvis hade åtgärdats genom återhämtnings- och resiliensplanen, och även nya och framväxande utmaningar. I landsrapporten bedömdes också Litauens framsteg med genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter och med att uppnå unionens överordnade mål för sysselsättning, kompetens och fattigdomsbekämpning samt framstegen med att uppnå FN:s mål för hållbar utveckling.

⁽⁶⁾ ST 10477/2021 INIT, ST 10477/2021 ADD 1.

- (12) Kommissionen har genomfört en fördjupad granskning enligt artikel 5 i förordning (EU) nr 1176/2011 för Litauen och resultatet offentliggjordes den 24 maj 2023. Kommissionen drog slutsatsen att Litauen inte har makroekonomiska obalanser. På senare tid har sårbarheterna ökat i synnerhet när det gäller priskonkurrens, utrikessaldon och utvecklingen av huspriser, men de verkar för närvarande vara under kontroll. Ekonomin påverkades kraftigt av energiprischocken, med snabbt stigande inflation, men Litauens konkurrenskraft beräknas långsamt återhämta sig i takt med att energipriserna sjunker. Bytesbalansen försämrades markant 2022 genom de stigande energiimportpriserna, men beräknas återställa sig detta år. Framöver kommer låtta underskott i bytesbalansen inte att äventyra den finansiella nettoutlandsställningen, med tanke på landets sunda stockuppgifter. Trots detta riskerar inflationen och lönetrycket, om de håller i sig, att göra Litauen mindre konkurrenskraftigt, särskilt som kärninflationen ligger långt över genomsnittet i euroområdet. Huspriserna har stigit kraftigt sedan pandemin, men det finns inga belägg för övervärdering och priserna håller nu på att dämpas genom räntehöjningarna och den pågående ekonomiska recessionen. Vidare är hushållens skuldsättning låg, och banksektorn är välkapitaliserad, mycket lönsam och har låga nödlidande lån. Den politiska miljön är på det hela taget gynnsam, även om en del politiska strategier skulle kunna vara till nytta för att bemöta riskerna från de sårbarheter som konstaterats. Här skulle fortsatt konjunkturspolitisk finanspolitik och makrotillsyn, förstärkt vid behov, kunna spela en stor roll. Samtidigt kan mer fokus på att gynna konkurrenskraften på den inhemska marknaden, och politik för att höja kvaliteten och kvantiteten på arbetskraften, bidra till hanteringen av trycket på priser och enhetsarbetskostnader.
- (13) Enligt uppgifter som validerats av Eurostat minskade Litauens underskott i de offentliga finanserna från 1,2 % av BNP 2021 till 0,6 % 2022, medan den offentliga skuldkvoten sjönk från 43,7 % av BNP i slutet av 2021 till 38,4 % i slutet av 2022.
- (14) Saldot i de offentliga finanserna har påverkats av de finanspolitiska åtgärder som vidtagits för att mildra de ekonomiska och sociala effekterna av de stigande energipriserna. Under 2022 omfattade de finanspolitiska inkomstminskande åtgärderna momsersättningar för fjärrvärme för hushåll, medan de finanspolitiska utgiftsökande åtgärderna inbegrep pristak på eltaxor för både hushållskonsumenter och andra konsumenter än hushåll och på naturgastaxor för hushållskonsumenter, samt subventioner till företag verksamma i sektorer som drabbades av höga energipriser. Kommissionen uppskattar nettobudgetkostnaden för dessa åtgärder till 1,3 % av BNP 2022. Saldot i de offentliga finanserna har också påverkats av budgetkostnaderna för erbjudande av tillfälligt skydd för fördrivna personer från Ukraina, vilket beräknas uppgå till 0,3 % av BNP 2022. Samtidigt sjönk den uppskattade kostnaden för tillfälliga krisåtgärder med anknytning till covid-19-krisen till 0,4 % av BNP 2022, från 0,6 % 2021.
- (15) Den 18 juni 2021 rekommenderade rådet Litauen⁽⁷⁾ att under 2022 upprätthålla en stödjande finanspolitisk inriktning, inbegripet den impuls som ges genom faciliteten för återhämtning och resiliens, samt att upprätthålla nationellt finansierade investeringar. Rådet rekommenderade vidare Litauen att hålla ökningen av nationellt finansierade löpande utgifter under kontroll.
- (16) Enligt kommissionens beräkningar var den finanspolitiska inriktningen⁽⁸⁾ under 2022 stram, 0,9 % av BNP, vilket var lämpligt mot bakgrund av den höga inflationen. I enlighet med rådets rekommendation fortsatte Litauen att stödja återhämtningen med investeringar som ska finansieras genom faciliteten. Utgifter som finansierades med bidrag från faciliteten och andra unionsmedel uppgick till 1,1 % av BNP 2022 (1,3 % av BNP 2021). Nationellt finansierade investeringar gav ett neutralt bidrag på 0,0 procentenhet till den finanspolitiska inriktningen⁽⁹⁾. Därför upprätthöll Litauen de nationellt finansierade investeringarna, i enlighet med rådets rekommendation. Samtidigt gav ökningen i nationellt finansierade primära löpande utgifter (exklusive nya åtgärder på inkomstsidan) ett kontraktivt bidrag på 0,9 procentenheter till den finanspolitiska inriktningen. Litauen hade därför tillräcklig kontroll över ökningen av nationellt finansierade löpande utgifter.

⁽⁷⁾ Rådets rekommendation av den 18 juni 2021 med avgivande av rådets yttrande om Litauens stabilitetsprogram 2021 (EUT C 304, 29.7.2021, s. 68).

⁽⁸⁾ Den finanspolitiska inriktningen mäts som förändringen i primära utgifter (exklusive diskretionära åtgärder på inkomstsidan) och exklusive tillfälliga krisåtgärder med anknytning till covid-19-krisen, men inbegripet utgifter som finansieras med icke återbetalningspliktigt stöd (bidrag) från faciliteten och andra unionsmedel, i förhållande till den potentiella tillväxten på medellång sikt. Mer information finns i ruta 1 i de statistiska tabellerna över offentliga finanser.

⁽⁹⁾ Övriga nationellt finansierade kapitalutgifter gav ett expansivt bidrag på 0,2 procentenheter av BNP.

- (17) Det makroekonomiska scenario som ligger till grund för budgetprognoserna i stabilitetsprogrammet för 2023 är i linje med kommissionens vårprognos 2023 för 2023 och därefter. Regeringen beräknar att BNP i fasta priser kommer att öka med 0,5 % under 2023 och 3,0 % under 2024. I jämförelse visar kommissionens vårprognos 2023 samma tillväxt i BNP i fasta priser på 0,5 % 2023 men en lägre tillväxt i BNP i fasta priser på 2,7 % 2024, främst på grund av en konsumtions- och investeringstillväxt som beräknas vara relativt långsammare 2024.
- (18) I sitt stabilitetsprogram för 2023 räknar regeringen med att underskottet i de offentliga finanserna kommer att öka till 2,2 % av BNP 2023. Ökningen 2023 beror främst på utgiftshöjande åtgärder som syftar till att stödja låginkomstshushåll (t.ex. höjda sociala förmåner och pensioner), plus beräknade lägre intäkter från skatter och sociala avgifter (som andel av BNP). Enligt stabilitetsprogrammet för 2023 förväntas den offentliga skuldkvoten i förhållande till BNP minska från 38,4 % i slutet av 2022 till 37,8 % i slutet av 2023. I kommissionens vårprognos 2023 förutses ett underskott i de offentliga finanserna på 1,7 % av BNP för 2023. Detta är lägre än det underskott som beräknats i stabilitetsprogrammet för 2023, främst på grund av högre beräknade intäkter från sociala avgifter och något lägre beräknade offentliga utgifter för insatsförbrukning och investeringar. Enligt kommissionens vårprognos 2023 väntas en lägre offentlig skuldkvot i förhållande till BNP, på 37,1 %, i slutet av 2023. Skillnaden beror på ett lägre beräknat offentligt underskott.
- (19) Saldot i de offentliga finanserna 2023 förväntas fortsatt påverkas av de åtgärder som antagits för att mildra de ekonomiska och sociala effekterna av de stigande energipriserna. De utgörs av åtgärder som förlängts från 2022, framför allt pristak på el- och naturgastaxor för både hushållskonsumenter och andra konsumenter. Nettobudgetkostnaden för stödåtgärderna beräknas i kommissionens vårprognos 2023 uppgå till 0,7 % av BNP 2023 ⁽¹⁰⁾. Merparten av åtgärderna 2023 verkar inte vara inriktade på de mest utsatta hushållen eller företagen och bevarar inte prissignalen för att minska efterfrågan på energi och öka energieffektiviteten. Till följd av detta finns det inga riktade stödåtgärder som ska beaktas vid bedömningen av efterlevnaden av rådets rekommendation av den 12 juli 2022 ⁽¹¹⁾. Budgetkostnaden för tillfälligt skydd för fördrivna personer från Ukraina beräknas förbli stabil under 2023: 0,3 % av BNP.
- (20) I sin rekommendation av den 12 juli 2022 rekommenderade rådet Litauen att under 2023 säkerställa att ökningen av de nationellt finansierade primära löpande utgifterna är i linje med en neutral inriktning på politiken ⁽¹²⁾, med beaktande av ett fortsatt tillfälligt och riktat stöd till de hushåll och företag som drabbas hårdast av de höjda energipriserna och till människor som flyr från Ukraina. Litauen bör samtidigt vara redo att anpassa de löpande utgifterna efter den föränderliga situationen. Litauen rekommenderades även att öka de offentliga investeringarna för den gröna och den digitala omställningen och för energitrygghet med beaktande av REPowerEU-initiativet, inbegripet med hjälp av faciliteten och andra unionsmedel.
- (21) I sin vårprognos 2023 förväntar sig kommissionen en expansiv inriktning på finanspolitiken (– 0,8 % av BNP) under 2023, i en miljö med hög inflation. Detta följer på en stram inriktning av finanspolitiken 2022 (+ 0,9 % av BNP). Ökningen av nationellt finansierade primära löpande utgifter (ej inräknat diskretionära åtgärder på inkomstsidan) under 2023 beräknas ge ett kontraktivt bidrag på 0,4 % av BNP till den finanspolitiska inriktningen. Totalt är den förväntade ökningen av nationellt finansierade primära löpande utgifter i överensstämmelse med rådets rekommendation av den 12 juli 2022. Utgifter som finansieras med bidrag från faciliteten och andra unionsmedel beräknas uppgå till 2,0 % av BNP 2023, medan nationellt finansierade investeringar beräknas ge ett expansivt bidrag till den finanspolitiska inriktningen på 0,1 procentenhet ⁽¹³⁾. Litauen planerar därför att finansiera ytterligare investeringar genom faciliteten och andra unionsmedel, och de nationellt finansierade investeringarna förväntas upprätthållas. Landet planerar att finansiera offentliga investeringar för den gröna och den digitala omställningen och för energitrygghet, såsom investeringar i att utveckla lokala förnybara energikällor och installera infrastruktur för lagring av el, vilket kommer att underlätta Litauens arbete med att koppla loss sig från elnätet som fungerar synkront med de ryska och belarusiska systemen. Dessa investeringsprojekt finansieras delvis av faciliteten och andra unionsmedel.

⁽¹⁰⁾ Siffran motsvarar de årliga budgetkostnaderna för de åtgärderna, inbegripet löpande inkomster och utgifter liksom i förekommande fall åtgärder avseende kapitalutgifter.

⁽¹¹⁾ Rådets rekommendation av den 12 juli 2022 om Litauens nationella reformprogram 2022 med avgivande av rådets yttrande om Litauens stabilitetsprogram 2022 (EUT C 334, 1.9.2022, s. 120).

⁽¹²⁾ Enligt kommissionens vårprognos 2023 beräknas Litauens potentiella produktionstillväxt på medellång sikt (10-årigt genomsnitt), som används för att mäta den finanspolitiska inriktningen, uppgå till 14,0 % i nominella termer.

⁽¹³⁾ Övriga nationellt finansierade kapitalutgifter beräknas ge ett expansivt bidrag på 0,2 procentenheter av BNP.

- (22) I stabilitetsprogrammet för 2023 förväntas underskottet i de offentliga finanserna minska till 1,7 % av BNP 2024. Minskningen 2024 återspeglar främst utfasningen av de åtgärder som antogs för att mildra de ekonomiska och sociala effekterna av de stigande energipriserna. Enligt stabilitetsprogrammet för 2023 förväntas den offentliga skuldkvoten i förhållande till BNP minska till 37,7 % i slutet av 2024. Baserat på de politiska åtgärder som är kända vid stoppdatumet för prognosen förutses i kommissionens vårprognos 2023 ett underskott i de offentliga finanserna på 1,4 % av BNP 2024. Detta är lägre än den underskottskvot som beräknades i stabilitetsprogrammet för 2023, främst på grund av lägre offentliga utgifter för insatsförbrukning och högre nominell BNP. Enligt kommissionens vårprognos 2023 väntas en lägre offentlig skuldkvot i förhållande till BNP, på 36,6 %, i slutet av 2024.
- (23) I stabilitetsprogrammet för 2023 förutses en utfasning av de flesta energistödåtgärder under 2024. Kommissionen utgår också från att nästan alla energistödåtgärder fasas ut (nettokostnad på 0,1 % av BNP 2024). Dessa beräkningar bygger på antagandet att inga nya energiprishöjningar kommer att ske.
- (24) I stabilitetsprogrammet för 2023 planerar Litauen att uppnå det medelfristiga budgetmålet, ett strukturellt budgetsaldo på – 1,0 % av BNP ⁽¹⁴⁾, under 2023, och att upprätthålla det under resten av programperioden. Enligt kommissionens vårprognos 2023 beräknas det strukturella saldot ligga på – 0,6 % av BNP under 2023 och – 0,3 % av BNP under 2024, vilket är över det medelfristiga budgetmålet. En försiktig finanspolitik 2024 kommer också att bidra till att minska kärninflationen, som ligger långt över genomsnittet i euroområdet, och som kan leda till minskad konkurrenskraft om den håller i sig.
- (25) Om politiken förblir oförändrad beräknas enligt kommissionens vårprognos 2023 de nationellt finansierade primära nettoutgifterna öka med 2,7 % under 2024.
- (26) Enligt stabilitetsprogrammet för 2023 förväntas den offentliga sektorns investeringar minska från 4,0 % av BNP 2023 till 3,9 % av BNP 2024. Den lägre investeringen återspeglar lägre nationellt finansierade investeringar och investeringar finansierade av unionen.
- (27) I stabilitetsprogrammet för 2023 beskrivs en finanspolitisk utveckling på medellång sikt fram till 2026. Enligt stabilitetsprogrammet för 2023 förväntas underskottet i de offentliga finanserna successivt minska till 1,4 % av BNP 2025 och till 0,9 % 2026. Underskottet i de offentliga finanserna beräknas därför ligga kvar under 3 % av BNP under programperioden. Enligt stabilitetsprogrammet för 2023 förväntas den offentliga skuldkvoten i förhållande till BNP öka från 37,7 % i slutet av 2024 till 38,6 % till slutet av 2026.
- (28) Litauens skatteintäkter som en del av BNP ligger markant under unionsgenomsnittet, vilket begränsar den finansiering som finns att tillgå för offentliga utgifter för hälso- och sjukvård, socialt skydd och allmänna offentliga tjänster. Momsgapet (skillnaden mellan förväntade momsintäkter och det belopp som uppburits) är fortfarande bland de högsta i unionen, även om preliminära uppskattningar visar att det kan ha minskat rejält 2021. Intäkterna från fastighetsskatter, som är bland de skatter som gör minst skada för tillväxten, uppgick 2021 till omkring 0,3 % av BNP, omkring sju gånger lägre än unionsgenomsnittet. Från bolagsskatt uppbar Litauen hälften av unionsgenomsnittet (som andel av BNP), man hade några av de lägsta transportskatterna i unionen och är en av få medlemsstater utan någon årlig fordonsskatt. De offentliga utgifterna för socialt skydd ökade 2015–2021, men ligger fortfarande långt under unionsgenomsnittet. Detta tar sig uttryck i att de sociala förmånerna ligger på låga nivåer och har begränsad täckning, och ålderspensionerna är bland de lägsta i unionen i förhållande till inkomst av tjänst. Utgifterna för allmänna offentliga tjänster är särskilt låga, då dessa får knappt hälften så mycket i finansiering (som procent av BNP) som unionsgenomsnittet. Otillräckliga finansiella resurser till hälso- och sjukvård leder till långa väntetider och en hög grad av otillfredsställda behov för sjukvården, höga egna kostnader för patienterna och oförmåga att erbjuda sjukvårdspersonalen konkurrenskraftiga löner. Under 2021–2023 införde Litauen flera större permanenta åtgärder på utgiftssidan (t.ex. löneökningar i den offentliga sektorn, höjningar av pensioner och andra sociala förmåner), som inte i tillräcklig utsträckning kompenseras av motsvarande åtgärder på intäktssidan, och detta kan på lång sikt utgöra en risk för Litauens finanspolitiska hållbarhet.

⁽¹⁴⁾ Det strukturella saldot (konjunkturrensat saldo exklusive engångsåtgärder och tillfälliga åtgärder) omräknat av kommissionen med hjälp av den allmänt vedertagna metoden pekar på ett strukturellt underskott på 0,6 % av BNP 2023 och 0,2 % 2024.

- (29) I enlighet med artikel 19.3 b i förordning (EU) 2021/241 och kriterium 2.2 i bilaga V till den förordningen ska återhämtnings- och resiliensplanen omfatta ett stort antal ömsesidigt förstärkande reformer och investeringar som ska vara genomförda senast 2026. Genomförandet av Litauens återhämtnings- och resiliensplan pågår. Den 30 november 2022 lämnade Litauen in en första ansökan om utbetalning, och kommissionen antog en positiv bedömning för 31 av 33 delmål som omfattade sex av planens sju delar, medan två delmål som gäller skatte-reformer bedömdes inte vara uppfyllda på ett tillfredsställande sätt. Kommissionen har därför aktiverat förfarandet för innehållande av betalningar som ger Litauen extra tid att uppfylla dessa delmål, samtidigt som landet får en delbetalning på 542,3 miljoner EUR (exklusive förfinansiering) kopplad till de delmål som uppfyllts på ett tillfredsställande sätt. Till följd av objektiva omständigheter knutna till de ökande priserna på energi och bygg-material, och begränsningar i leveranskedjan på grund av Rysslands anfallskrig mot Ukraina, har Litauen för avsikt att lämna in ändringar av planen, plus ett RePowerEU-kapitel för att påskynda utfasningen av fossila bränslen i ekonomin och minska beroendet av dem. I enlighet med artikel 14.6 i förordning (EU) 2021/241 uttryckte Litauen den 30 mars 2023 sin avsikt att begära 1 800 000 000 EUR i ytterligare lånestöd inom ramen för faciliteten. Ett snabbt införande av det nya REPowerEU-kapitlet i återhämtnings- och resiliensplanen kommer att göra det möjligt att finansiera ytterligare reformer och investeringar till stöd för Litauens strategiska mål på energiområdet och för den gröna omställningen. Ett systematiskt och ändamålsenligt deltagande av lokala och regionala myndigheter, arbetsmarknadens parter och andra relevanta berörda parter är fortsatt viktigt för ett framgångsrikt genomförande av återhämtnings- och resiliensplanen, liksom annan ekonomisk politik och samsättningspolitik utanför planen, för att säkerställa att fler känner ett egenansvar för den övergripande politiska agendan.
- (30) Kommissionen godkände alla Litauens sammanhållningspolitiska programdokument 2022. Det är viktigt att gå vidare med ett snabbt genomförande av de sammanhållningspolitiska programmen i komplementaritet och synergi med återhämtnings- och resiliensplanen, inbegripet REPowerEU-kapitlet, för att den gröna och den digitala omställningen ska lyckas, den ekonomiska och sociala resiliensen öka och en balanserad territoriell utveckling uppnås i Litauen.
- (31) Förutom de ekonomiska och sociala utmaningar som åtgärdas genom återhämtnings- och resiliensplanen och de sammanhållningspolitiska programmen står Litauen inför ett antal ytterligare utmaningar kopplade till hälso- och sjukvårdssystemet, sociala tjänster och subventionerat boende, energi och den gröna omställningen.
- (32) Hälsoresultaten i Litauen visar en av de lägsta förväntade livslängderna i unionen. Litauen har jämfört med unionsgenomsnittet fortfarande höga nivåer av dödsfall i sjukdomar som hade gått att förebygga och behandla. Litauen har en hög nivå av sjukhusinläggningar som hade gått att undvika, och det högsta antalet självmord i EU. Det visar att det är nödvändigt att få sjukvården att fungera bättre och att det behövs fler förebyggande åtgärder i den litauiska hälso- och sjukvårdsstrategin. Utmaningarna i sjukvårdssektorn förvärras av arbetsbrist, kompetensglapp och en ojämn fördelning av vårdpersonal, vilket begränsar tillgången till och tillhandahållandet av primärvård. Litauens återhämtnings- och resiliensplan innehåller betydande åtgärder, t.ex. en reform som kommer att omvandla nätverket av sjukhus och akutsjukvården, och investeringar i att modernisera vårdinrättningar och bygga upp en infrastruktur för expertcentrum för gruppen infektionssjukdomar. När dessa åtgärder väl är genomförda väntas de kunna lösa vissa av de viktigaste utmaningarna. Utöver åtgärderna i återhämtnings- och resiliensplanen behövs det emellertid också ytterligare insatser för att ytterligare stärka primärvården och utöka den förebyggande vården, däribland göra sjukvårdssystemet mer resiliënt.
- (33) Planeringen och tillhandahållandet av sociala tjänster förhindras av att kommunerna inte i tillräcklig utsträckning har involverat icke-statliga organisationer, och socialt bistånd och utbildningsåtgärder införlivas fortfarande inte i tillräcklig utsträckning i den aktiva arbetsmarknadspolitiken, särskilt inte när det gäller arbetslösa. Litauen har uppnått vissa framsteg genom att i vissa kommuner ha slutfört pilotprojekt om integrerade tjänster för de arbetslösa, och det har utfärdats en rekommendation till alla kommunerna om att börja tillämpa metodiken i dessa projekt i sina sysselsättningsfrämjande program under 2023. Det är ett steg i rätt riktning, men det återstår fortfarande att se effekten, och det behövs ytterligare insatser. I återhämtnings- och resiliensplanen ingår betydande åtgärder som reformen av minimiinkomstsystemet och skatteförmånssystemet samt en ökning av arbetslöshetsförsäkringens omfattning. Dessa åtgärder förväntas lösa vissa av de viktigaste utmaningarna när det gäller socialt skydd när de väl är genomförda. Utöver åtgärderna i planen behövs det emellertid ytterligare insatser för att förbättra planeringen och tillhandahållandet av sociala tjänster.

- (34) Tillgången till subventionerat boende är begränsad i Litauen. Omkring 9 700 familjer (nästan 19 000 personer) väntade på subventionerat boende i slutet av 2022, och den genomsnittliga väntetiden var då 5,85 år. De subventionerade boendena är fortfarande överlag av låg kvalitet. Även om Litauen har åtagit sig vissa reformåtgärder kring subventionerat boende, däribland att införa rätten att prioritera familjer med ensamstående föräldrar, höja inkomst- och tillgångsgränserna vid behörighetsbedömningen och lägga till särskilda villkor vid nationellt nödläge eller karantän, saknas det just nu en övergripande strategi för hur man hanterar dessa kroniska brister och höjer de subventionerade boendenas kvalitet.
- (35) Efter Rysslands invasion av Ukraina har Litauen med framgång upphört att importera gas, olja, el och kol från Ryssland, genom att omdirigera energiimporten genom terminalen för flytande naturgas (LNG) i Klaipėda, oljeterminalen i Būtingė, den nya gassammanlänkningslinjen med Polen, den förbättrade sammanlänkningslinjen med Lettland och de befintliga elsammanlänkningarna med Polen, Lettland och Sverige. Litauens förbrukning av naturgas minskade med 41 % under perioden augusti 2022–mars 2023 jämfört med den genomsnittliga gasförbrukningen för samma period under de föregående fem åren, vilket är mer än målet om en minskning med 15 % som fastställs i rådets förordning (EU) 2022/1369 ⁽¹⁵⁾. Denna minskning beror främst på den minskade efterfrågan på gas från den kemiska industrin, till följd av de kraftigt stigande energipriserna. Litauen skulle kunna fortsätta satsningarna på att tillfälligt minska efterfrågan på gas fram till den 31 mars 2024 i enlighet med rådets förordning (EU) 2023/706 ⁽¹⁶⁾. Trots detta är Litauen fortfarande högst beroende av import för sin energiförsörjning. Man importerar omkring två tredjedelar av bruttoelbehovet och nästan all olja och gas. Olja och gas står dessutom för tre fjärdedelar av landets energimix.
- (36) Den höga efterfrågan på energi drivs av en stor och gammal transportflotta, med kollektivtrafik och järnväg som används för lite, ett stort bestånd av energiineffektiva byggnader och kraftigt energiintensiva industrier. Industrin stod för 58 % av Litauens totala gasförbrukning före energikrisen. Ytterligare ansträngningar för att minska energiintensiteten inom dessa sektorer, genom att främja industriell omvandling, bland annat innovativa produktionsprocesser, och därutöver främja användningen av förnybara energikällor, skulle minska Litauens beroende av energiimport. Incitamenten att välja mindre förorenande fordon är alltför låga i Litauen, samtidigt som kollektivtrafiksystemet är splittrat och lider av bristande samordning. Att främja mindre förorenande transportmedel är därför fortfarande en prioriterad fråga. Samtidigt är renoveringsfrekvenserna för flerfamiljshus alltför låga för att kunna nå klimatneutralitetsmålen i den sektorn till 2050. Det visar att det behövs förbättrade förfaranden och incitament för renoveringar, och stöd till den privata sektorn så att den kan driva renoveringsprojekt. Litauen är fortfarande bland de sämst presterande i unionen när det gäller energifattigdom, och läget kan försämrats ytterligare om det uppstår ytterligare ihållande energiprisökningar och om renoveringarna fortsätter att gå långsamt.
- (37) Det litauiska elnätet är precis som i de övriga baltiska medlemsstaterna alltför utsatt, då det är synkroniserat med kraftnätet BRELL. Den regionala synkroniseringen av elnätet med resten av EU går framåt men har inte slutförts ännu (den förväntas vara färdig 2025). För detta är det nödvändigt med samarbete med Lettland och Estland. Litauen håller på att öka den inhemska energiproduktionen; man har vidtagit åtgärder för att rationalisera tillståndsförfarandena och främja elproduktion från förnybara energikällor, vilket har lett till kraftigt ökad produktionskapacitet för sol- och vindkraft mellan 2020 och 2021. Det är dock nödvändigt med en ytterligare höjning av ambitionerna att minska utsläppen av växthusgaser, öka andelen förnybar energi och öka energieffektiviteten om Litauen ska uppnå målen i 55 %-paketet.
- (38) Brist på arbetskraft och kompetens i sektorer och yrken som är centrala för den gröna omställningen, däribland tillverkning, utbyggnad och underhåll av nettonollteknik, skapar flaskhalsar i omställningen till en nettonollökonomi. Utbildningssystem av hög kvalitet som tillgodoser föränderliga arbetsmarknadsbehov, och riktade kompetenshöjnings- och omskolningsåtgärder är viktiga för att minska kompetensbrister och främja inkludering och omfördelning på arbetsmarknaden. För att frigöra outnyttjad arbetskraft måste dessa åtgärder vara tillgängliga, framför allt för enskilda personer och i de sektorer och regioner som påverkas mest av den gröna omställningen. Sedan 2015 har antalet lediga tjänster ökat i de flesta nyckelsektorer, t.ex. byggindustrin (från 0,8 % till

⁽¹⁵⁾ Rådets förordning (EU) 2022/1369 av den 5 augusti 2022 om samordnade åtgärder för att minska efterfrågan på gas (EUT L 206, 8.8.2022, s. 1).

⁽¹⁶⁾ Rådets förordning (EU) 2023/706 av den 30 mars 2023 om ändring av förordning (EU) 2022/1369 vad gäller förlängning av efterfrågeminskningssperioden för åtgärder för att minska efterfrågan på gas samt förstärkning av rapporteringen om och övervakningen av deras genomförande (EUT L 93, 31.3.2023, s. 1).

1,5 % år 2021) och tillverkningsindustrin (från 1,4 % till 1,8 % år 2021). Dock låg siffran 2021 fortfarande under unionsgenomsnittet på 3,6 % respektive 1,9 %. På senare år har brist på arbetskraft rapporterats i Litauen för 28 yrken som kräver särskild kompetens eller kunskap för den gröna omställningen. Arbetsbristen rapporterades som en särskild faktor som begränsade produktionen inom industri och byggverksamhet 2022.

- (39) Mot bakgrund av kommissionens bedömning har rådet granskat stabilitetsprogrammet för 2023, och dess yttrande ⁽¹⁷⁾ återspeglas i rekommendation 1.
- (40) Mot bakgrund av de nära kopplingarna mellan ekonomierna i medlemsstaterna i euroområdet och deras kollektiva bidrag till den ekonomiska och monetära unionens funktion, rekommenderade rådet att euroområdets medlemsstater vidtar åtgärder, bland annat genom sina återhämtnings- och resiliensplaner, för att i) bevara en hållbar skuldsättning och avstå från brett stöd till den aggregerade efterfrågan 2023, bättre rikta de finanspolitiska åtgärder som vidtas för att mildra effekterna av höga energipriser och överväga lämpliga sätt att avveckla stödet i takt med att energipristrycket minskar, ii) upprätthålla en hög nivå på offentliga investeringar och främja privata investeringar för att stödja den gröna och den digitala omställningen, iii) stödja en löneutveckling som mildrar effekten av den minskade köpkraften och samtidigt begränsar andrahandseffekterna på inflationen, och ytterligare förbättra den aktiva arbetsmarknadspolitiken och åtgärda kompetensbristen, iv) förbättra företagsklimatet och säkerställa att energistödet till företag blir kostnadseffektivt, tillfälligt och riktat till bärkraftiga företag och att det upprätthåller incitament för den gröna omställningen, och v) bevara den makroekonomiska stabiliteten och övervaka risker samtidigt som arbetet med att fullborda bankunionen fortsätter. När det gäller Litauen bidrar rekommendationerna 1, 2, 3 och 4 till genomförandet av den första, andra och tredje rekommendationen i 2023 års rekommendation om euroområdet.

HÄRIGENOM REKOMMENDERAS Litauen att 2023 och 2024 vidta följande åtgärder:

1. Avveckla de gällande krisstödåtgärderna på energiområdet och använda besparingarna för att minska underskottet i de offentliga finanserna så snart som möjligt under 2023 och 2024. Om nya ökningar av energipriset skulle kräva nya eller fortsatta stödåtgärder, säkerställa att sådana stödåtgärder är inriktade på att skydda utsatta hushåll och företag, är finanspolitiskt överkomliga och bevarar incitamenten till energibesparingar.

Upprätthålla sunda offentliga finanser under 2024 och samtidigt bevara nationellt finansierade offentliga investeringar och säkerställa ett effektivt utnyttjande av bidrag från faciliteten och andra unionsmedel, särskilt för att främja den gröna och den digitala omställningen.

För perioden efter 2024, fortsätta att genomföra investeringar och reformer som leder till högre hållbar tillväxt och bevara en återhållsam offentligfinansiell ställning på medellång sikt.

Göra hälso- och sjukvården och det sociala skyddet mer adekvat och förbättra de allmänna offentliga tjänsterna.

2. Fortsätta med ett stabilt genomförande av sin återhämtnings- och resiliensplan och snabbt slutföra REPowerEU-kapitlet i syfte att omgående inleda genomförandet av det. Fortsätta med ett snabbt genomförande av de sammanhållningspolitiska programmen i nära komplementaritet och synergi med återhämtnings- och resiliensplanen.
3. Stärka primärvården och utöka den förebyggande vården, bland annat i syfte att göra vårdsystemet mer resilient. Förbättra planeringen och tillhandahållandet av sociala tjänster. Förbättra kvaliteten på och tillgången till subventionerat boende.

⁽¹⁷⁾ Enligt artikel 5.2 i förordning (EG) nr 1466/97.

4. Ytterligare minska beroendet av fossila bränslen och importerad energi genom att påskynda utbyggnaden av förnybar energi, i synnerhet genom att säkerställa tillräcklig kapacitet i elnätet och tillgång till det, säkerställa omvandling av och utfasning av fossila bränslen i den industriella produktionen, öka användandet av hållbar kollektivtrafik och göra byggnader mer energieffektiva, bland annat i syfte att minska energifattigdomen. Säkerställa att elsammanlänkningarna har tillräcklig kapacitet för att öka försörjningstryggheten, och då fortsätta den tidsmässigt lägliga synkroniseringen med unionens elnät. Intensifiera politiska insatser som syftar till att tillhandahålla och förvärva de färdigheter och den kompetens som krävs för den gröna omställningen.

Utfärdad i Bryssel den 14 juli 2023.

På rådets vägnar
N. CALVIÑO SANTAMARÍA
Ordförande
